

Doc. PhDr. Josef Beneš, Csc.

vysokoškolský pedagog, filolog, zakladatel české vědy o příjmeních

*11. ledna 1902 Prachatice

+17. prosince 1984 Praha, pochován u sv. Matěje, Praha 6

Josef Beneš se narodil jako nejstarší ze tří dětí prachatického optika Josefa Beneše a jeho manželky Vilemíny rozené Tučkové. I on se učil optikem, pracoval v otcově dílně, rodiče mu ale umožnili další studia. V devatenácti letech byl přijat do kvarty Českého státního reformního reálného gymnasia v Prachaticích a dne 21. června 1926 se stal vůbec prvním absolventem tohoto ústavu, když maturitu složil s vyznamenáním. Ve studii pokračoval v letech 1926 - 1930 na filozofické fakultě Univerzity Karlovy, věnoval se bohemistice a germanistice. Po ukončení vysokoškolských studií učil po dobu dvou let na prachatickém gymnáziu, potom na učitelském ústavu v Mukačevu a posléze na učitelském ústavu v Soběslavi. Po úspěšné obhajobě dizertační práce získal roku 1934 doktorát filozofie. V Soběslavi se seznámil s Antonií Velebnou, s níž uzavřel roku 1935 sňatek. Z manželství se narodily děti Dobrava (1936) a Milena (1947). V letech 1935-1939 působil na Kladně a poté na Amerlingově učitelském ústavu v Praze. Po II. světové válce pracoval na Ministerstvu školství, odkud byl po únoru 1948 propuštěn. Roky učil na různých učilištích a průmyslových školách, teprve počátkem šedesátých let získal místo vysokoškolského pedagoga na Pedagogickém institutu v Liberci, později učil na Pedagogické fakultě v Ústí nad Labem, kde také dosáhl hodnosti kandidáta věd a obhájil habilitační práci. S nastupující tzv. normalizací byl docent Beneš penzionován a bylo mu znemožněno publikovat. Zemřel v nedožitých 83 letech.

Ve své vědecké práci se dr. Josef Beneš od prvopočátku zabýval problematikou českých příjmení. Již v roce 1948 měla být vytištěna jeho kniha, její sazba byla však rozmetána. Kniha „O českých příjmeních“ byla ve zkrácené podobě vydána v nakladatelství Československé akademie věd až v roce 1962. Po toponomastických pracích Profousových, Svobodových a Šmilauerových tak dostala česká jazykověda také úvodní dílo k nauce o příjmeních. Docent Beneš se také zabýval lexikografií, publikoval i články kulturně-historické aj., ale především jeho onomastické dílo má v tomto vědním oboru u nás základní postavení. Zajímal se o celé spektrum českých příjmení, zvláštní pozornost však věnoval německým příjmením Čechů. Vydání rozsáhlého díla, zabývajícího se touto tematikou, mu ale bylo znemožněno.

Až posmrtně roku 1998 byla nákladem Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem vydána jeho stěžejní práce „Německá příjmení u Čechů“. K tomuto rozsáhlému dílu mu mj. v nemalé míře sloužily i materiály prachatického původu.

Jan Antonín Mager